

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 20 februari 1900, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Östergötlands län.

Med förmälan, att byggnadsverksamheten i Motala vore mycket liffig, men att staden vore i saknad af till försäljning afsedda tomter, hvarå efterfrågan esomoftast gjorde sig gällande, hade, enligt hvad i en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 10) af den 15 december 1899 meddelas, stadsfullmäktige i nämnda stad i en den 21 juli 1897 till Kongl. Maj:t inkommen skrift anhållit att för stadens utvidgande få af kronan inköpa det intill staden gränsande förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Motala socken och Aska härad af Östergötlands län.

Öfver denna ansökning hade efter särskilda remisser utlåtanden afgifvits af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet den 11 september 1897 och af domänstyrelsen den 18 augusti 1899.

Enligt hvad Kongl. Maj:ts befallningshafvande i sitt utlåtande meddelat, vore ifrågavarande egendom indelad i flera arrendelotter, af hvilka hufvudgården, som vore belägen omedelbart norr om Motala stad, jemlikt kammarkollegii kontrakt den 29 september 1880 och domänstyrelsens transportresolution den 23 december 1892 vore utarrenderad till den 14 mars 1901 mot kontant städja af 100 kronor och årlig arrendeafgift af 900 kronor. Från denna del af egendomen vore följande områden afsöndrade, nemligen enligt kongl. bref den 18 mars 1887 1 hektar 48 ar för anläggning af ny landsväg och jemlikt kongl. bref den 6 oktober 1893 23 ar 20 kvadratmeter för utvidgning af Motala verkstads jernvägsstation. Öfriga arrendelotter utgjordes af dels Dufvedals mjölqvarn och såg, hvilka genom domänstyrelsens kontrakt den 24 juli 1896 utarrenderats på femton år från den 14 mars

1898 mot årlig arrendeavgift af 1,300 kronor, dels ock lägenheten Sättran, som genom domänstyrelsens kontrakt den 9 mars 1888 utarrenderats på tolf år från den 14 mars 1889 mot årligt arrende af 352 kronor. Derjemte hörde till egendomen åtskilliga lägenheter, som mot årliga tomtafgifter innehades af egarne till å lägenheterna uppförda byggnader.

Vid afgifvande af sitt utlåtande hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande utgått från det antagandet, att ansökningen afsåge endast hufvudgården, som hade ett taxeringsvärde af 8,000 kronor; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande anført, bland annat, att någon särskild anledning att bibehålla denna i kronans ego ej föreläge. Då Motala stads snabba kommersiella och industriella tillväxt samt årligen ökade folkmängd medförde oafvisligt behof af ytterligare mark till byggnadstomter, funne Kongl. Maj:ts befallningshafvande sig med fästadt afseende jemväl å den högre inkomst, som genom den ifrågasatta försäljningen otvifvelaktigt skulle beredas statsverket, böra tillstyrka bifall till ansökningen, dock med vilkor att försäljningsvärdet blefve fastställt efter behörig uppskattning i förhållande till det för inköpet afsedda ändamålet, samt att arrendatorns eventuella rätt tillgodosåges.

Domänstyrelsen hade med sitt utlåtande öfverlemnadt, jemte öfriga till ärendet hörande handlingar, dels instrument öfver en den 17 oktober 1898 å hufvudgården hållen uppskattning för dess förnyade utarrendering från den 14 mars 1901, dels en af t. f. förste landtmätaren Y. Ostwald år 1897 öfver hufvudgården upprättad karta med beskrifning, dels ock en af förste landtmätaren Alex. Lagergréen genom tjänstemedhjelpare år 1898 uppgjord karta och beskrifning öfver vissa till afsöndring föreslagna tomter.

Af nämnda handlingar inhemtades, bland annat, att hufvudgården jemte ofvan omförmälda, åt enskilda personer på nyttjanderätt upplåtna lägenheter innehölle i inegor 20 har 99 ar, hvaraf 2 har 96,90 ar tomter och 14 har 30,30 ar åker, samt i utegor 34 har 28 ar, deraf 32 har 17 ar produktiv hagmark och återstoden impediment;

att uppskattningsmännen vid förberörda arrendevärdering föreslagit, att till staden för dess utvidgning för närvarande måtte upplåtas endast den del af hufvudgården, som vore belägen närmast staden och å Ostwalds karta utmärkts med en röd linie a—b—c, hvilket område hade en ytvidd af 8 har 12,80 ar och af uppskattningsmännen, med frånräknande af den areal af 60,40 ar, som upptoges af vägar, blifvit

åsatt ett värde efter 60 öre för kvadratmeter af 45,144 kronor eller i rundt tal 45,000 kronor;

att, på sätt förut erinrats, åtskilliga personer, till största delen arbetare vid den närbelägna Motala mekaniska verkstad, å egendomen innehade och brukade med dem tillhöriga bostadshus försedda lägenheter;

att dessa lägenheter, af hvilka fem vore belägna intill den till afsöndring åt Motala stad föreslagna delen af egendomen, två i sammanhang med hufvudgårdens öfriga inegor och femton å den del af hufvudgårdens utmark, som erhållit benämningen »England», af uppskattningmännen föreslagits skola med följande områden till nedan angifna pris, vexlande mellan 30 öre och 90 öre för kvadratmeter, hembjudas sina innehafvare till inköp, nemligen:

Lägenhetens namn.	Innehafvarens namn.	Egofigur å Ost- walds karta.	Egofigur å Lager- gréens karta.	Areal i ar.	Pris för kvadrat- meter.	Salu- värde i jennadt tal.	
					öre.	kronor.	
Örbacken	Albertina Lindberg.....	21	—	4,60	80	370	
Carlslund	Emilie Charlotta Fält.....	22	—	8,00	80	640	
Grönlund	P. A. Kindman	23	—	5,70	80	460	
Källaryd	C. G. Bråberg	26	—	14,60	80	1,170	
Johanslund	S. V. Carlsson	27	—	11,50	80	920	
Hästhagen	Carl Andersson	48	—	12,40	30	370	
Småland	Carl Tinnerholm	37	—	12,50	70	870	
England, tomt I	J. F. Fransson	} samt delar af { 35 o. 40 }		59 a	16,42	90	1,480
dito » II	J. A. Godberg och C. J. Bergstedt			—	59 b	10,53	90
dito » III	J. O. Höglund	—	58	11,60	80	930	
dito » IV	C. J. Berglund och J. F. Fransson	—	57	13,53	80	1,080	
dito » V	C. F. Bell	—	56	12,40	80	990	
dito » VI	Charlotta Wallqvist	—	55	16,01	75	1,200	
dito » VII	P. Wall	—	54	13,78	75	1,030	
dito » VIII	Börje Jonssons sterbhus.....	—	53 a	9,73	75	730	
dito » IX	Aug. Sundblad	—	53 b	11,56	75	870	
dito » Xa	A. Gefvert	—	52 a	4,86	75	360	
dito » Xb	J. P. Lindström	—	52 b	2,80	75	210	
dito » XI	N. P. Engman	—	52 c	3,96	75	300	
dito » XII	A. J. Dahlgren	—	51	5,45	75	410	
dito » XIII	A. L. Westerberg	—	50	6,49	75	490	
dito » XIV	C. J. Stål	—	49	18,03	75	1,350	
Summa 2,2645 har						17,180	

att i det för åtskilliga af förenämnda lägenheter föreslagna område äfven inginge mark, som i anledning af en mellan Dufvedal och angränsande egendomen Bergsäter förrättad rågångsreglering från sistnämnda egendom tillfallit Dufvedal; samt

att nämnde lägenhetsinnehafvare förklarar sig vilja af kronan inköpa de till afsöndring föreslagna tomterna för köpeskillingar, motsvarande de tomterna åsatta saluvärden, att erläggas, köpeskillingen för Börje Jonssons sterbhusdelegares lägenhet på en gång vid tillträdet den 14 mars 1901 och de öfriga köpeskillingarne under loppet af tio år med en tiondedel årligen, för gäldande af hvilka köpeskillingar behöriga borgensförbindelser jemväl aflemnats.

Efter tagen kännedom om förenämnda, vid uppskattningsförrättningen förda instrument hade stadsfullmäktige i Motala vid sammanträde den 15 mars 1899 förklarar sig i anledning af det oväntadt höga värde, hvartill hufvudgården uppskattats, afstå från att inköpa denna i dess helhet, men tillkännagifvit sin önskan att för 45,000 kronor inköpa den af uppskattningsmännen till upplåtande åt staden föreslagna del af egendomen, oafsedt att de å Ostwalds karta med n:is 21, 22, 23, 26 och 27 betecknade lägenheterna ej komme att i köpet ingå. I sammanhang härmed hade stadsfullmäktige tillika hemställt, att, om äfven en önskvärd nedsättning af värderingssumman icke skulle kunna beviljas, åtminstone det längsta möjliga betalningsanstånd måtte medgifvas, enär utöfver köpesumman dryga kostnader erfordrades för ifrågavarande delvis sankta områdes torrläggning samt indelning i tomter och quadrater, och staden derjemte för närvarande hade att vidkännas andra högst betydliga omkostnader för vattenledning med mera.

Vid insändande till domänstyrelsen af förenämnda, af styrelsen till Kongl. Maj:t öfverlemnade handlingar hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande anført, bland annat, att den del af egendomen Dufvedal, som nu vore ifrågasatt att till Motala stad upplåtas, otvifvelaktigt på grund af sitt läge omedelbart invid dels nämnda stad och dels Motala mekaniska verkstad, samt egornas sträckning mellan Motala och Motala verkstads jernvägsstationer egde ett högt värde, som bäst tillgodogjordes genom försäljning af byggnadsplatser. Det af uppskattningsmännen för ifrågavarande område föreslagna pris 45,000 kronor, beräknadt för quadratmeter, förefölle måhända icke högt vid jämförelse med priset å de enskilda lägenheterna, men i betraktade deraf, att en areal af 7,5240 har kunde på en gång försäljas samt att Motala stad genom gatuanläggningar och andra omkostnader samt ränteförlust måste vidkännas ganska afsevärda uppoffringar, innan jorden kunde upplåtas till tomter för be-

byggande, ansåge Kongl. Maj:ts befallningshafvande priset, 60 öre för kvadratmeter, vara tillräckligt, helst det ej finge förbises, att genom omförmälda områdes iordningställande med gator och belysning med mera såväl återstoden af Dufvedals hufvudgård som ock den angränsande kronodomännen Bondebacka komme att stiga i värde. Att i fråga om betalningstiden bevilja Motala stad någon särskild förmån syntes deremot icke vara behöfligt, utan borde köpeskillingen erläggas vid tillträdet. Hvad anginge de till afsöndring föreslagna tjugutvå lägenheterna, å hvilka funnes enskilda personer tillhöriga bostadshus, tillstyrkte Kongl. Maj:ts befallningshafvande deras försäljning med de områden och till de pris, uppskattningmännen föreslagit.

Jemte meddelande, att förenämnda rågångsreglering, som med deraf föranledt egoutbyte mellan Dufvedal och Bergsäter egt rum i sammanhang med en å sistnämnda egendom förrättad hemmansklyfning, blifvit i behörig ordning af egodelningsrätt fastställd, hade domänstyrelsen för egen del anfört, att, då det område, Motala stad önskade förvärfva, icke, såvidt styrelsen hade sig bekant, vore för något statsändamål erforderligt, samt det af staden gjorda köpeanbud syntes fullt antagligt, styrelsen ej hade något att erinra mot att samma område, som äfven med tillägg af de till afyttring åt innehafvarne nu föreslagna lägenheterna och förut från Dufvedal afsöndrad mark ej uppginge till en femtedel af Dufvedals egoområde, afsöndrades och till Motala stad för ofvan angifna ändamål försåldes. Hvad anginge de af förenämnda lägenhetsinnehafvare afgifna köpeanbud å de af dem bebodda lägenheter, funne styrelsen äfven dessa anbud böra antagas, enär derigenom, på samma gång staten fördelaktigt afyttrade sin mark, en del af traktens arbetarebefolkning komme i tillfälle att förvärfva egna hem.

Med afseende å hvad i ärendet sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

dels att ifrågavarande, å den af t. f. förste landtmätaren Ostwald upprättade karta af linien a-b-c i norr begränsade område af Dufvedals hufvudgård, hvilket område, med frånräknande af den areal om 60,40 ar, som tagits i anspråk till vägar, innehölle en ytvidd af 7 har 52,40 ar, finge från egendomen afsöndras och, med tillträdesrätt den 14 mars 1901, till Motala stad försäljas mot köpeskillning, som skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som i kongl. förordningen den 14 april 1866 vore föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, dock att köpeskillingen icke finge understiga 45,000 kronor, samt under vilkor i öfrigt att köpeskillingen senast den 14 mars 1901 till Östergötlands läns ränteri inlevererades, att staden ensam

vidkändes kostnaden för lagfart å området, samt att staden upprättade och för framtiden underhölle laggilt stängsel i det inköpta områdets gräns mot den i kronans ego fortfarande befintliga del af egendomen, dels att förenämnda tjugutvå med enskilde tillhöriga bostadshus försedda lägenheter med de för lägenheterna i uppskattningsinstrumentet föreslagna områden finge hvar för sig från egendomen afsöndras och försäljas, en hvar till sin innehafvare, med tillträdesrätt den 14 mars 1901 och för de vid uppskattningsförrättningen bestämda köpeskillingar, att i länets landtränteri inbetalas, köpeskillingen för Börje Jonssons sterbhusdelegares lägenhet vid tillträdet och köpeskillingarne för de öfriga lägenheterna under loppet af tio år med en tiondedel ärligen,

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljningar komme att inflyta, finge, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Af de till ärendet rörande handlingar och kartor har utskottet icke kunnat utröna, huru nära Motala ström berörda område är beläget och följaktligen ej heller i hvad mån detsammas afhändande skulle kunna lända till förfång för det allmänna i händelse att framdeles den kronan tillhöriga vattenkraft i Motala ström skulle komma att för något statens ändamål tagas i anspråk. Andra kartor, af hvilka utskottet blifvit satt i tillfälle att taga kännedom, utvisa emellertid, att området är skildt från Motala ström ej allenast af enskild mark utefter vattendraget utan äfven af kanalområdet samt den i denna trakt framdragna statsbanan med dertill hörande mark. Vid sådant förhållande torde nu ifrågavarande område icke behöfva ur angifna synpunkt för kronans räkning bibehållas; och då i allt fall Kongl. Maj:t icke läser underlåta att tillse, att intrång i kronans vattenrätt i Motala ström icke kommer att genom afsöndringen föranledas, finner utskottet sig böra förorda Kongl. Maj:ts förevarande förslag.

I sammanhang härmed har utskottet velat erinra, hurusom Riksdagen i enlighet med statsutskottets förslag i skrifvelse den 19 maj 1892 angående afsöndring af jord från en kronoegendom framhöll önskvärdheten deraf, att vid dylika frågor så fullständiga kartor måtte i hvarje särskildt fall biläggas handlingarna, att deraf måtte kunna bedömas i hvad mån de ifrågasatta jordafsöndringarna kunde medföra intrång å dessa egendomar eller lända till skada för desamma.

Då emellertid den sålunda påvisade ofullständigheten beträffande de kartor, som biläggas handlingarna i ärenden rörande jordafsöndringar, fortfarande i många fall förekommit och försvårat ärendenas behandling samt särskildt i det nu föreliggande gjort sig gällande, har utskottet velat å nyo fästa uppmärksamheten å vigten af att så fullständiga och upplysande kartor som möjligt varda vid framställningar af förevarande art Riksdagen och statsutskottet tillhandahållna.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 20 februari 1900.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.

Reservation

af herrar *J. A. Sjö, D. Persson, O. A. Eriksson* och *A. P. Gustafsson*, hvilka ansett, att utskottets utlåtande bort hafva följande lydelse:

»Vid föreliggande ärendes behandling har utskottet fäst sin uppmärksamhet derå, att, då, så vidt af handlingarna framgår, förenämnda hemman är beläget i närheten af Motala ström och delvis äfven intill samma vattendrag, det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke afyttrandet af delar af hemmanet skulle kunna lända till förfång för det allmänna, i händelse att framdeles den kronan tillhöriga betydande vattenkraften i Motala ström skulle komma att för något statens ändamål tagas i anspråk. Härom föreligger emellertid icke någon utredning.

Vid sådant förhållande och då det torde kunna ifrågasättas, om ej yttrande i detta ämne borde inhemtas från den af Kongl. Maj:t den 9 juni 1899 tillsatta komité för utredning beträffande statens mera betydande vattenfall, har utskottet, som visserligen icke förbisett vigten för Motala stad att för stadens utvidgning förvärfva ifrågavarande område, icke ansett sig, i frågans nuvarande läge, böra tillstyrka den föreslagna försäljningen.

I sammanhang härmed — — — — —
— — — — —
— — — — — tillhandahållna.

Af ofvan anförda skäl får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning för
närvarande icke må vinna Riksdagens bifall.»
